

YARGITAY KARARLARI IŞIĞI ALTINDA HIRSIZLIK SUÇLARDA ETKİN PİŞMANLIK

*(Effective Remorse İn Theft Crimes İn The Light Of
The Case Law Of Turkish Court of Cassation)*

Mustafa BABAYİĞİT¹

ÖZ

Etkin pişmanlıkta öngörülen amaç, öncelikli olarak mağdur ile sanığın meydana gelen zararın giderilmesi hususunda anlaşmasını sağlamak ve bu konuda sanığı anlaşmaya zorlamaktır. Bu açıdan bakıldığında bu durum, ‘onarıcı adalet’ ilkesinin bir sonucudur. Etkin pişmanlık hükümleri ancak failin duymuş olduğu pişmanlığın sonucunda, o suçun sonuçlarını bir nebze olsun hafifletmesini olanaklı hale getiren suçlar açısından geçerli olabilecektir. Etkin Pişmanlık hükümlerinden failin istifade edebilmesi için zararı gerçek bir pişmanlığının sonucu karşılamış olması gerekir. Etkin pişmanlık hükümlerinin uygulama koşullarının oluşması suç teşkil eden davranışın hukuka aykırılığını ortadan kaldırmadığı gibi failin etkin pişmanlıktan faydalanmak istemesi de o suçu kabul ettiği anlamına gelmez.

Çalışmamızda, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 168. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükümleri; Yargıtay kararları ışığında özellikle hırsızlık suçları açısından ele alınmış, etkin pişmanlığın benzer kurumlar ile karşılaştırılması, iştirak ve kısmi iade gibi özellik arz eden bazı konulara da değinilmiştir.

Anahtar kelimeler: Etkin Pişmanlık, Hırsızlık, Zarar, Tazmin, Malvarlığı.

ABSTRACT

The primary aim of effective remorse is to urge the offender and the victim to compromise by forcing the offender to repair the loss. From this perspective, effective remorse is a result of “restorative justice”. Effective remorse is applicable for the crimes where there is a possibility for the offender, who expresses remorse, to repair the result of his or her crime.

¹ Kocaeli Hâkimi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi, mustafa.babayigit@adalet.gov.tr

In order for the offender to benefit from effective remorse, he or she must compensate the result of the crime on the basis of a genuine remorse. Application of effective remorse does not mean offender's admission of guilt and that the relevant wrongdoing is no longer a crime.

In this study, effective remorse, set out in article 168 of Turkish Penal Court No. 5237, will be examined in the light of the case law of Turkish Court of Cassation by especially focusing on theft crimes. Comparison of effective remorse with similar concepts, jointly perpetration and partial return are also be touched upon.

Keywords: Effective Remorse, Theft, Loss, Compensation, Assets.

GİRİŞ

Etkin pişmanlık diğer bir adıyla faal nedamet, bir kimsenin suç işledikten sonra pişmanlık duyarak sonucu önlemeye çalışmasıdır.² Dolayısıyla etkin pişmanlık hükümlerinin uygulama sahası ancak suçun işlenmesinden sonraki evreye taalluk eder. Suçun işlenmesinin tamamlanmadığı diğer bir deyişle icra hareketlerinin sona ermesinden sonraki bir aşamada failin pişmanlığı ancak gönüllü vazgeçme olarak değerlendirilebilir³.

Malvarlığına karşı işlenen suçlarda etkin pişmanlığa ilişkin hükümlerin düzenlendiği 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 168 inci maddesinde “ (1) Hırsızlık, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılık, hileli iflas, taksirli iflas ve karşılıksız yararlanma suçları tamamlandıktan sonra ve fakat bu nedenle hakkında kovuşturma başlamadan önce, failin, azmettirenin veya yardım edenin bizzat pişmanlık göstererek mağdurun uğradığı zararı aynen geri verme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi halinde, verilecek cezanın üçte ikisine kadar indirilir.

(2) Etkin Pişmanlığın kovuşturma başladıktan sonra ve fakat hüküm verilmezden önce gösterilmesi halinde, verilecek cezanın yarısına kadar indirilir.

(3) Yağma suçundan dolayı etkin pişmanlık gösteren kişiye verilecek cezanın, birinci fıkraya giren hallerde yarısına, ikinci fıkraya giren hallerde üçte birine kadar indirilir.

(4) Kısmı geri verme veya tazmin halinde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için, ayrıca mağdurun rızası aranır.” hükmü yer almaktadır.

Etkin pişmanlık 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 523. maddesinde de düzenlenmiştir. 5237 sayılı kanununun 168. maddesindeki düzenlemenin 765 sayılı kanundaki düzenlemeden farkı etkin pişmanlığın faal nedamete

2 YILMAZ, Ejder, **Hukuk Sözlüğü**, 5. Baskı, Ankara, 1996, s. 252.

3 YAŞAR Osman/GÖKCAN Hasan Tahsin/ARTUÇ Mustafa, **Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, C.IV, Ankara, 2010, s. 4809.

yani failin bizzat duymuş olduğu pişmanlığa dayanmasıdır. Buna karşılık 765 sayılı TCK 'nun 523. maddesinde esas alınan mağdurun zararının telafisi olup, 29.06.1955 gün 10/16 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında bu hususa açıkça yer verilmiştir.⁴

Adalet Komisyonu raporunda, “*etkin pişmanlık sadece belirli suçlar bakımından ilgili bağlantılı olarak cezayı kaldırır veya cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olarak düzenlenmiştir*” denilmektedir.

Genel olarak ifade etmek gerekirse 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda vücut dokunulmazlığına, malvarlığına karşı işlenen suçlarla birlikte suç işlemek amacıyla örgüt kurmak suçlarında etkin pişmanlık hükümleri kabul edilmiştir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanununda etkin pişmanlık cezasını azaltan şahsi sebep olarak öngörülmüştür⁵. Bizim sistemimizde her suç için etkin pişmanlık hükümleri sevk edilmiş değildir. Şüphesiz bunun sebebini o suç tipinin etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına elverişli olmamasında aramamız gerekir. Sözelimi kasten insan öldürme ve cinsel saldırı suçları gerek doğası gerekse de doğurdukları sonuçları itibarıyla bu uygulamaya müsait değildir. Öyleyse etkin pişmanlık hükümleri ancak failin duymuş olduğu pişmanlığın sonucunda o suçun sonuçlarını bir nebze olsun hafifletmesini olanaklı hale getiren suçlar açısından geçerli olabilecektir.

Burada fail işlediği suçtan pişmanlık duymakta ve işlediği suçun sonuçlarını hafifletmeye ya da toplumda ya da bireyde doğurduğu kötü sonuçlarını azaltmaya yönelik olumlu bazı davranışlar sergilemektedir⁶

Etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi konusunda yasa ko-

4 TAŞDEMİR Kubilay, **Bilişim Banka veya Kredi Kartlarının Kötüye Kullanılması ve Dolandırıcılık Suçları**, Ankara, 2009, s. 233.

5 YENİDÜNYA A.Caner/İÇER Zafer , “ Uyuşturucu Ve Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık”, **Fasikül**, Aylık Hukuk Dergisi, Y.4, S.38, Ocak 2013, s.11.

6 Etkin pişmanlık ceza hukukunun “onarıcı adalet anlayışı” ile yakından ilgilidir. Onarıcı ceza adaleti yaklaşımı, suç failinin yol açtığı kayıplar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Burada suç işlenmesi neticesinde ortaya çıkan zararın giderilmesi ve tarafların tatmin edilmesi amaçlanmaktadır. Bu anlayış içerisinde mağdur eksensiz bir ceza adalet mekanizması vardır. Bu yaklaşımın temel amacı mağdurun uğradığı zararın giderilmesi, toplumsal barışa ve güvenliğe katkı sağlamasıdır. Onarıcı adalet yaklaşımında temel beklenti, suçu işleyen kişinin davranışlarının sonucunu anlaması, davranışlarının yanlış olduğunu kabul etmesi ve yaptığı yanlış davranışın olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak için gerekenleri yapmaya hazır olmasıdır. Bu bağlama etkin pişmanlık bizi ceza teorisinin özel amacı olan barışın tesisi, yalnız mağdura yönelik fiile bir misilleme ile değil mağdurun faille barışmasının sağlanarak failin yaptığı yanlışın farkına vararak kendisiyle yüzleşmesiyle de mümkündür. Zira anlaşarak ulaşılan adalet daha iyi adalettir. Suçunu ikrar eden fail, pişmanlığının bir ifadesi olarak, mağdurun uğradığı maddi ve manevi zararı gidermekle toplumla sulha varır. Böylece toplumdaki eski statüsüne yeniden kavuşur.

yucu “sınırlı sayılılık ilkesini” benimsemiştir. Bu nedenle de bir suç açısından failin etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanabilmesi kanunun bu uygulamaya cevaz vermiş olmasına bağlıdır.

Belirtelim ki, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulama koşullarının o suç için gerçekleşmiş olması halinde hâkimin yapılacak uygulama açısından taktir hakkı yoktur, şartlar yerine geldiğinde failin etkin pişmanlık hükümlerinde faydalandırılması şarttır.

Etkin pişmanlık ancak suçun tamamlanmasından sonra hüküm kuruluncaya kadar söz konusu olabilir. Yargıtay’a göre etkin pişmanlık teşebbüs aşamasında kalan suçlarda uygulanamayacağı gibi karardan sonra bozma üzerine gelen dosyalarda da uygulanmaz⁷. Ancak Yargıtay aksi yöndeki başka bir kararında dosyanın Yargıtay’dan bozma üzerine yerel mahkemesine döndüğü aşamada da etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabileceğine hükmetmiştir⁸. Kanaatimizce “hüküm kuruluncaya kadar” şeklindeki ibareden anlaşılması gereken ister ilk hüküm kurulmadan isterse de dosyanın Yargıtay’dan bozma üzerine gelmesi nedeniyle kurulan hükümden önce etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi şeklinde olmalıdır. Buna karşın doğal olarak dosya Yargıtay aşamasında iken ortada kurulacak bir hüküm bulunmayacağından failin etkin pişmanlıktan yararlanması söz konusu olmaz⁹.

Etkin pişmanlık söz konusu olduğunda, kavuşturma başlamadan önce failin, azmettirenin veya yardım edenin bizzat pişmanlık göstererek mağdurun uğradığı zararı aynen geri verme veya tazmin suretiyle gidermesi halinde: cezası üçte ikiye kadar indirilir. Kovuşturma başladıktan sonra etkin pişmanlık gösterilmesi halinde cezanın yarısına kadar indirim sağlanır (5237 sayılı TCK m. 168). Zararın bir kısmının soruşturma diğer kısmının ise kovuşturma aşamasında giderilmesi halinde ceza indiriminin hangi oran üzerinden yapılacağı açıklığa kavuşturulması gereken koulardan biridir. Yargıtay’a göre bu tür durumda toplam zarara nazaran

7 “..Katılan şirket vekilinin hüküm tarihinden sonra 02.02.2010 hakim havaleli dilekçe ile sanığın zararın tamamını hüküm tarihinden önce 03,02,2009 tarihinde ödediğinden dolayı şikayetimizden vazgeçiyoruz şeklindeki beyanı karşısında sanık hakkında etkin pişmanlık nedeniyle TCK’nın 168. maddesinin uygulanmasında zorunluluk bulunması...” Yargıtay 15. CD., 10.04.2013, 2011/23129 E-2013/6616 K

8 “5237 sayılı Yasanın 168. maddesinin 2. fıkrasına göre etkin pişmanlığın kovuşturma başladıktan ancak hüküm verilmezden önce gösterilmesi gerekmesine ve hükümlünün de yakınanın zararını hüküm verildikten sonra temyiz yoluna başvurulması aşamasında gerçekleştiği anlaşıldığından..” Yargıtay 6. CD., 4.07.2006, 2005/16954 E-2006/7164 K

9 Aynı yönde bkz. YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, S.4810. Aksi yönde bkz., MALKOÇ İsmail, **Türk Ceza Kanunu** 2. Bası, C.1, 2006, s.1136. TEZCAN Durmuş/ERDEM Ruhan Mustafa/ÖNAK Murat, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Baskı 6, Ankara, 2008, , s. 589, TEZCAN/ERDEM/ÖNAK’a göre, etkin pişmanlık hükümleri kararın kesinleştiği ana kadar uygulanabilir.

hangi evrede daha fazla ödeme yapılmış ise o evreye ilişkin orana göre indirim yapılır¹⁰.

Hemen belirtelim ki, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulama koşullarının oluşması suç teşkil eden davranışın hukuka aykırılığını ortadan kaldırmaz. Etkin pişmanlığa ilişkin hükümler fail hakkında uygulandığında faile ya hiç ceza verilmemekte ya da cezasından indirimle gidilmektedir¹¹.

Nihayet, failin etkin pişmanlıktan faydalanmak istemesi o suçu kabul ettiği anlamına gelmez. Çünkü sanık mahkûm olmayacağını garanti edemediğinden mahkûmiyet çıkması ihtimaline binaen kendisini güvence altına almak isteyebilir¹². Madem ki fail mağdurun zararını kendi isteğiyle giderdi, o halde suçunu ikrar etti, şeklindeki bir düşünce tarzı hakkaniyetten uzak bir durumu sonuçlar, ayrıca hükmün uygulama sahasını olabildiğince sanık aleyhine olarak sınırlar.

I. BENZER KURUMLAR İLE KARŞILAŞTIRILMASI

A. Etkin Pişmanlık Hükümlerinin Uzlaşma Kurumu İle Olan İlişkisi

Etkin pişmanlık, failin suçu işlemeden sonra doğmuş ve doğacak muhtemel zararı gidermesini gerektirir. Uzlaşmada ise şüpheli/sanık suçun işlenmesinden sonra doğmuş olan zararı tamamen ya da kısmen ortadan kaldırır. Etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması sonucunda sanığın cezasında indirimle gidilebileceği gibi, ceza verilmeyebilir ve denetimli serbestlik tedbiri hükmolunabilir.

Ceza Muhakemesi Kanununun 253. maddesinin 3. fıkrası uyarınca, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olsa bile etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda, uzlaştırma yoluna gidilemez. Şikâyete tabi olmasına rağmen basit hırsızlık, kullanma hırsızlığı, mala zarar verme ve güveni kötüye kullanma suçları ise etkin pişmanlık hükümlerine tabi olduklarından uzlaşmaya tabi tutulmamıştır.

Malvarlığına karşı işlenen suçlar kapsamında düzenlenen yağma ve nitelikli yağma dışındaki hırsızlık, dolandırıcılık, hakkı olmayan yere

10 “..Etkin pişmanlığın kovuşturma başlamadan önce gerçekleştirilmesi halini düzenleyen 5237 sayılı TCK.nun 168. maddesinin (1) numaralı fıkrası cezanın üçte ikisine kadar indirim imkanı tanımış olup, kovuşturma başladıktan sonra ancak hüküm kesinleşmeden önce etkin pişmanlık gösterilmesi durumunda ise aynı maddenin (2) numaralı fıkrası uyarınca cezanın ancak yarısına kadar indirilebileceği düzenlenmiş olması karşısında; mahkemece toplam zarara nazaran soruşturma aşamasında gerçekleştirilen ödeme miktarı dikkate alınarak indirim oranının cezanın yarısı ile 2/3 oranı arasında belirlenmesi gerekirken, yazılı şekilde 1/6 oranında indirim yapılarak fazla ceza tayin edilmesi...”Yargıtay 15. CD., 3.4.2012, 2011/14038 E-2012/33599 K

11 YENİDÜNYA/İÇER, agm, s. 13

12 YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, age, s. 4811

tecavüz gibi suçların aynı konutta birlikte oturan amca, dayı, teyze ya da ikinci dereceye kadar sıhrî hısımlara karşı işlenmesi halinde, ortada şikâyete tabi bir suç olduğundan uzlaşmaya gidilmesi gerekir¹³ ise de; bu suçların etkin pişmanlık hükümlerine tabi olması nedeniyle uzlaşma hükümleri uygulanmaz. Etkin pişmanlık hükümlerinin uygulandığı suçlarda uzlaşma yoluna gidilemez. Bu durum etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabildiği suçların genellikle belli bir mağduru olmayan suçlar olmasından kaynaklanır¹⁴.

B. Etkin Pişmanlık Gönüllü Vazgeçme İlişkisi

Gönüllü vazgeçmede fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü olarak vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır(5237 sayılı TCK m. 36).

Etkin pişmanlık ise suç tamamlandıktan sonra belli suçlar açısından cezayı ortadan kaldıran ya da cezadan indirim yapılmasını sağlayan şahsi bir sebeptir. Gönüllü vazgeçmede, henüz neticenin meydana gelmediği bir aşamada failin gönüllü olarak suçun işlenmesinden vazgeçmesi nedeniyle faile sadece o ana kadar oluşan fiil nedeniyle ceza verilmesi aksi takdirde beraat etmesi söz konusudur. Etkin pişmanlıkta ise kural olarak suç oluşur ancak fail içten pişmanlık göstererek mağdurun zararını tazmin eder ya da suça konu eşyayı sahibine kendiliğinden iade eder¹⁵.

İki kurum arasındaki bazı farklar şu şekilde sıralanabilir: 1) etkin pişmanlıkta netice meydana gelmektedir, buna karşın gönüllü vazgeçmede suç teşebbüs aşamasında kalmaktadır, 2) etkin pişmanlık sadece kanunda sayılan belli suçlarda uygulama kabiliyetine sahip iken gönüllü vazgeçme tüm suçlar açısından söz konusu olabilmektedir, 3) etkin pişmanlıkta faile ceza verilir ancak cezadan indirimle gidilirken gönüllü vazgeçmede faile kural olarak (tamam olan kısım ayrı bir oluşturuyorsa bu suç yönünden ceza verilir) ceza verilmez¹⁶.

13 CENTEL Nur/ZAFER Hamide, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 6. Baskı, İstanbul, 2009, s.452.

14 İPEK Ali İhsan/PARLAK Engin, *Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma*, 2. Baskı, Ankara, 2011, s. 71.

15 Bu iki kurumun ayrıntılı karşılaştırılması konusunda bkz. YENİDÜNYA/İÇER, agm, s.14

16 YENİDÜNYA/İÇER, agm, s.15.

II. HIRSIZLIK SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK HÜKÜMLERİNİN UYGULAMA ŞARTLARI

A. Sadece Belli Suçlar Açısından Uygulanabilmesi

Etkin pişmanlık hükümleri ancak yasada geçen belli suçlar açısından uygulanabilir. Yasada bu suçlar ‘hırsızlık, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılık, karşılıksız yararlanma ve yağma suçları hileli iflas, taksirli iflas, banka ve kredi kartlarının kötüye kullanılması’ suçları olarak sayılmıştır. Belirtelim ki, banka ve kredi kartlarının kötüye kullanılması suçları etkin pişmanlık kapsamına 06.12.2006 tarih ve 5560 sayılı Kanunun¹⁷ 11. maddesiyle 5237 sayılı TCK’nun 245. maddesine eklenen 5.¹⁸ fıkra uyarınca dahil edilmiştir.

Bu açıdan etkin pişmanlıkta sınırlı sayılılık ilkesi geçerlidir. 5237 sayılı TCK’nun 168/1 c.2 de yağma suçları söz konusu olduğunda diğer suçlara göre daha az indirim yapılması öngörülerek bu suç açısından farklılığa gidilmiştir.

6352 sayılı kanunun¹⁹ 84. maddesi ile 5237 sayılı TCK’nun 168. maddesine getirilen ek hüküm ile karşılıksız yararlanma suçları açısından etkin pişmanlık söz konusu olduğu hallerde diğer etkin pişmanlığa tabi suçlara göre farklılık öngörülmüştür. Bu düzenlemeye göre, 5237 sayılı TCK’nun 168. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “ve karşılıksız yararlanma” ibaresi madde metninden çıkartılmış ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir. “*Karşılıksız yararlanma suçunda, fail, azmettiren veya yardım edenin pişmanlık göstererek mağdurun, kamunun veya özel hukuk tüzel kişisinin uğradığı zararı, soruşturma tamamlanmadan önce tamamen tazmin etmesi halinde kamu davası açılmaz; zararın hüküm verilinceye kadar tamamen tazmin edilmesi halinde ise, verilecek ceza üçte birine kadar indirilir. Ancak kişi, bu fıkra hükmünden iki defadan fazla yararlanamaz*”.

B. Ödemenin Gerçek Bir Pişmanlık Göstererek Bizzat Fail Tarafından Yapılması

Etkin Pişmanlık hükümlerinden failin istifade edebilmesi için zararı gerçek bir pişmanlığının sonucu karşılama olması gerekir. Dolayısıyla mağdurun zararının cebri icra sonucunda ödenmesi ya da eşyanın mağdura iadesi halinde bu hükümlerin uygulanabilmesi mümkün değildir.

¹⁷ Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, Kanun Numarası: 5560, Kanun Kabul Tarihi: 06.12.2006, Resmi Gazete: 19.12.2006, Resmi Gazete Sayısı: 26381

¹⁸ 5257 Sayılı TCK’nun 245. “....(5) (Ek: 6/12/2006-5560/11) Birinci fıkra kapsamına giren fiillerle ilgili olarak bu Kanunun malvarlığına karşı suçlara ilişkin etkin pişmanlık hükümleri uygulanır”.

¹⁹ Kabul tarihi: 2.7.2012, Kanun No. 6352, Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun

Aynı şekilde, suça konu eşyanın sanığın üstünün ya da eşyasının arandığı hallerde tespit edilmesi, sanığın polisten kaçarken eşyayı atması sonucu malın mağdura teslim edilmesi, ya da kolluğun re'sen yapmış olduğu araştırma sonucunda ele geçirilmesi hallerinde de etkin pişmanlık hükümlerinin uygulama kabiliyeti yoktur. Bu tür hallerde o eşyanın failin pişmanlığı neticesinde ele geçirildiğinden bahsedilmesi doğal olarak imkansızdır.

Gerçekten Yargıtay Ceza Genel Kuruluna göre, “ 5237 sayılı TCK'nın 168 inci maddesi 765 sayılı yasanın 523 üncü maddesinden farklı olarak pişmanlıktan kaynaklanan iade ya da tazmini esas aldığından tazminatın cebri icra yoluyla gerçekleştirilmesi, zararın failin rızası hilafına ya da ondan habersiz olarak üçüncü kişilerce giderilmesi, failin yakalanmamak için kaçarken atması sonucu eşyanın ele geçirilmesi, arama neticesinde saklanan şeyin bulunması gibi hallerde 765 sayılı yasanın 523 üncü maddesinin uygulama alanı olabileceksen bu durumda failin gerçek bir pişmanlığından söz edilemeyeceğinden 5237 sayılı yasanın 168 inci maddesi uyarınca uygulama yapılamayacaktır”²⁰.

Etkin pişmanlıkta ödeme ya da iadenin sanık ya da onun teşvikiyle üçüncü bir kişi tarafından yapılması arasında fark oluşturulmamış olup her iki halde de fail etkin pişmanlıktan faydalandırılacaktır²¹. Ancak bunun koşulu bu ödeme ya da iadenin sanığın teşvik ve talimatı ya da bilgisi ile meydana gelmiş olmasıdır. Gerçekten failin hasta olması cezaevinde olması ya da hasımları nedeniyle mahkemeye gelememesi gibi hallerde ödemenin üçüncü kişilerce failin nam ve hesabına karşılanması söz konusu olabilir. Yeter ki o ödeme bizzat faili teşvik ve talimatıyla yapılmış olsun.

Bu açıdan sanığın mağdurun zararlarını ödediğini belirtmesi halinde mahkemece mağdurun gerçek kişi olması halinde beyanına başvurarak, kamu tüzel kişisi olması halinde müzekkere ile zararın ödenip ödenmediğinin sorulması gerekir²².

C. Suçun Tamamlanmış Olması

Etkin pişmanlık hükümlerinin uygulama kabiliyeti ancak suçun tüm neticeleri ile meydana gelmiş olmasına bağlıdır. Netice ortaya çıkmamış

20 Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 27.05.2008, 2008/11-127 E., 2008/147 K.

21 Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 11.11.1997, 6-248 E.-228 K.

22 “...Sanığın katılan kurumun tüm zararını karşıladığına yönelik savunması karşısında, gerçeğin kuşkuyla yer vermeyecek şekilde belirlenebilmesi bakımından katılan kuruma sanık tarafından kendilerine tüm ödemenin yapılıp yapılmadığı sorularak, ödeme varsa, sanığın etkin pişmanlık gösterip göstermediğinin de değerlendirilerek, sonucuna göre 5377 sayılı Kanun ile değişik 5237 Sayılı TCK'nın 168/2 maddesinin uygulanması gerekip gerekmediğinin tartışılması gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesis edilmesi...” Yargıtay 15. Ceza Dairesi, 27.05.2013.2011/ 66843 E.-2013/ 9770 K.

ise diğerk bir değişle suçla ilişkin icra-i hareketler hiçbir kuşkuya mahal vermeksizin meydana gelmediği takdirde *hâkimiyet alanına geşirilmiş bir Őeyden bahsedilemeyeceğinden* etkin pişmanlık hâkûmlerinin uygulanabilirliğinden söz edilemeyecektir. Bu durumun doğal sonucu olarak suç teşebbüs aşamasında kalmış ise fail etkin pişmanlık hâkûmlerinden faydalandırılmaz. Nitekim 5237 sayılı TCK'nun 36. maddesinin gerekçesinde, *"suç bütûn unsurlarıyla tamamlandıktan sonra örneğin çalınan eşyanın geri verilmesi veya kaşırılan kişinin serbest bırakılması hallerinde artık vazgeçme değil etkin pişmanlık söz konusudur"* denilmektedir.

Sonuç olarak, etkin pişmanlığın uygulanabilmesi ancak tamamlanmış suçlarda mümkündür. Ancak suç tamamlandıktan sonra pişmanlık duyararak gerçekteştirilen haksızlığın neticeleri mümkün olduğunca ortadan kaldırılabılır²³. Bu açıdan suç eğer teşebbüs aşamasında kalmış ise fail etkin pişmanlıktan yararlanamaz²⁴. Nitekim suçun teşebbüs aşamasında kalması halinde iade ya da tazmin edilecek bir Őey ortada yoktur. Ayrıca, 5237 sayılı TCK'nun 168. maddesinde etkin pişmanlık hâkûmlerinin uygulanmasından, ancak *" suçun tamamlanmasından sonraki bir aşamada"* söz edilebileceği da açıkça dile getirilmiştir.

D. Suç Nedeniyle Doğan Haksızlığın Giderilmiş Olması

1. Kavram

Suç teşkil eden bu nedenle de ceza hukuku hâkûmlerinin uygulanmasını gerektiren hukuka aykırı durumların varlığının kabulü durumunda aynı zamanda Borçlar Hukukunda geçerli olan haksız fiilin unsurunu oluşturan hukuka aykırılık unsuru karşımıza çıkar. Esas itibariyle, suç politikası açısından hukuka aykırılıktan kastedilen sadece ceza hukuku değil borçlar hukuku, medeni hukuku da içeren tüm hukuk düzenine aykırılıktır²⁵. Bu açıdan, ceza hukuku alanında yaptırıma bağlanan davranışlarla aynı zamanda medeni hukuk alanında düzenleme altına alınan kişilik hukuku, malvarlığı hukuku ve aile hukuku da korunmak istenmektedir²⁶.

İşaret edelim ki, *"suç teorisi bağlamında yapılan açıklamalar ile borçlar hukuku genel hâkûmleri kapsamında haksız fiil kavramının yapısal unsurlarına ilişkin açıklamalar arasında izlenen teorik düşünceден kaynaklanan farklılıklar bir yana önemli benzerlikler vardır"*²⁷.

Zarar, bir kimsenin malvarlığında rızası dışında meydana gelen azal-

23 Madde gerekçesinden

24 TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, age, s.630

25 ÖZGENÇ İzzet, *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hâkûmler)*, 1.Baskı, Ankara, 2006, s. 36

26 ÖZGENÇ, age, s. 37

27 ÖZGENÇ, age, s.36

madır. Malvarlığının fiilin meydana gelmesinden sonraki durumuyla, zarar hiç meydana gelmeseydi bulunacağı durumla arasındaki fark, zarar oluşturur²⁸. Zarar aktifin azalması suretiyle meydana gelebileceği gibi pasifin artması tarzında da meydana gelebilir²⁹. Öğretide zararın içeriği konusunda görüş birliğine varılamamıştır. Bazılarına göre, zarar, hem maddi ve hem de manevi zararı birlikte kapsar, bu ise geniş anlamda zarar çeşididir. Diğer bazıları ise zararın sadece maddi zararı içerdiğini yani zararın dar anlamda zarar çeşidini oluşturduğunu kabul etmektedirler³⁰.

Borçlar hukukunda maddi zarar kişinin malvarlığında istem dışı meydana gelen eksildir. Bunun için haksız bir fiilin varlığı şarttır. Haksız bir fiilden bahsedilebilmesi için ise ortada maddi bir zararın bulunması gerekir. Manevi zarar konusunda ise iki anlayış vardır. Sübjektif anlayışa göre manevi zarar, “ kişinin değerleri hukuka aykırı bir saldırıya maruz kalan kişinin bu saldırı nedeniyle hissettiği acı ve ıstırap ile yaşam sevincinin azalmasıdır”. Objektif anlayışta ise, “ bir kişinin şahıs varlığında iradesi dışında meydana gelen eksilmeyi ifade eder”³¹.

2. Haksızlığın Giderilmiş Olması

Sanığın etkin pişmanlık hükümlerinden yararlandırılabilmesi için suç nedeniyle mağdurun tespit edilebilen somut zararını nakden tazmin etmesi ya da suça konu eşyayı mağdura eksiksiz olarak iade etmiş olması veya suça konu eşyanın yetkili makamlar tarafından sahibine iadesinde pişmanlık göstererek yardımcı olması lazımdır³².

Bu açıdan etkin pişmanlığın konusunu maddi zarar oluşturur³³. Bu zarar somut belirlenebilir nitelikte olmalıdır.

Sanığın etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmesi için etkin

28 OĞUZMAN, Kemal M./ ÖZ, Turgut M., **Borçlar Hukuku**, 7. Bası, İstanbul, 2009, s.514

29 OĞUZMAN/ÖZ, age, s.514

30 Geniş anlamda zararı savunanlar için bkz., Tandoğan, Hukuka Aykırılık Bağlı Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler, 1. Sempozyumu İstanbul 1980, s.63, naklen OĞUZMAN/ÖZ, s. 514, dpn. 82. Zararın dar anlamını savunanlar için ise bkz. OĞUZMAN/ÖZ, s.514

31 AYAN, Mehmet, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Konya, 2007, s.202

32 “Sanığın yakalanmasına müteakip hırsızlığa konu eşyanın bir kısmını teşkil eden çanta, kredi kartı ve sair belgeleri attığı yeri kolluk görevlilerine göstererek, sanığa iadesini sağladığının anlaşılması karşısında; mağdura kısmi iadeye onay verip vermediği sorularak sonuca göre 5237 sayılı TCK'nın 168/1-4. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükmünün uygulanma olanağının tartışılması gerektiğinin gözetilmemesi...” Yargıtay 13.Ceza Dairesi, 15.05.2013 tarih, 2013/5094 E.- 2013/14579 K.

33 Ceza hukukunda ise her suç ile korunan bir hukuki yarar vardır. Bu yararın ihlali, zarar olarak karşımıza çıkar. Hukuki yarar yoksa suçun unsurlarından biri eksik demektir. Bunun yanında Ceza Hukuku bakımından öyle bazı suç tipleri vardır ki, bir zararın ortaya çıkması gerekmez; zarar tehlikesinin bulunması yeterlidir. İşte bu noktada ceza hukukundaki zarar kavramı medeni hukuktaki zarardan ayrılır. Burada bazı suç tipleri bakımından cezaya hükmedilmesi için ceza ile korunan hukuki menfaatin ihlali tehlikesi, yani zarar tehlikesinin varlığı yeterlidir.

üst aramasında cebinde ele geçirildiği, sorulduğunda bir arkadaşına ait olduğunu söylediği dolayısıyla sanığın etkin pişmanlık iradesini ortaya koymadığı, daha sonra polis karakoluna götürülen sanığın, üstü aranacağı sırada, yakınlardan aldığı parayı cebinden çıkarıp yağmaladığı para olduğunu söyleyerek teslim ettiği anlaşılabilir ise de, yakalanan sanığın üst aramasında ele geçirileceği muhakkak olan yakınlara ait suça konu paranın teslim edilmesinde, sanığın bizzat pişmanlık duyarak teslim iradesini ortaya koymadığı, bu nedenle 5237 sayılı Yasanın 168. maddesinde belirtilen etkin pişmanlık koşullarının oluşmadığı gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi, yasaya aykırıdır” demiştir⁴⁰.

Öte yandan, sanığın mahkemece tespit edilen zararı ödemek istemesine rağmen katılan taraf, sırf cezalandırılmasını sağlamak amacıyla zarar konusunda beyanda bulunmaktan kaçınıyor ya da dosya kapsamına uygun, makul miktardaki ödemeyi almaktan imtina ediyorsa; sanığın zararı karşılacağı kabul edilmemelidir. Burada sanığın zararı karşılamak istemesine rağmen katılanın bunu yanaşmaması halinde sanık etkin pişmanlık hükümlerinden faydalandırılır⁴¹.

III. ETKİN PİŞMANLIK HÜKÜMLERİNİN İŞTİRAK İLİŞKİSİNE ETKİSİ

5237 sayılı TCK’nun 168. maddesi uygulamasında, şeriklerden birinin diğerlerinin katılımı olmaksızın zararın tamamını karşılamadan dolayı ödeme katkısı yapmayan sanıklar etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanamaz. Bu durumda ancak zararı tamamen karşılayan şerik hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanır.

“Üzerine atılı suçu ikrar edip suç sorumluluğunu diğer sanık Ömer’e yıkma-ya çalışan, çalıntı malın iadesi yönünde hiçbir katkısı olmayan sanık hakkında TCK’nun 168. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması aleyhe temyiz olmadığından bozma nedeni yapılmamıştır”⁴²

Ancak tüm suç şerikleri zararı ortaklaşa karşılamışlarsa, etkin pişmanlıktan faydalanırlar⁴³. Ancak Yargıtay şeriklerden birinin zararı ödemesi halinde ödemeye açıkça karşı çıkmayan diğer şeriklerin de etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanacağını kabul etmektedir⁴⁴. Aksi düşünce tarzı

40 Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 2.5.2013, 2013/4837 E.-2013/9980 K.

41 TAŞDEMİR, age, Ankara, 2009, s. 235.

42 Yargıtay 13. Ceza Dairesi, 13.6.2013, 2012/8583 E.-2013/18610 K.

43 TAŞDEMİR, age, s.235

44 “Sanık Murat’ın 6.5.2009 tarihli duruşmada, suç nedeniyle oluşan zararı gidermek istediğini belirtmesine rağmen, aynı duruşmaya katılan müştekinin ‘sanıklardan murat zararı karşılamak istiyorum dedi; ama ben onun parasını istemiyorum, ödese de kabul etmem’ diyerek zararının karşılanmasını kabul etmediği gözetilerek şartları oluştuğundan bahisle sanık murat hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulandığının anlaşılması karşısında, suçun iştirak halinde işlenmesi halinde bunlardan birisini veya birkaçı iade veya tazmin yükümlülüğünü yerine getirirse diğer suç ortakları bu yerine getirmeye karşı çıkmadıkları

şeriklerden sadece zararı karşılayan failin etkin pişmanlıktan yararlanmaması diğer şeriklerin bu imkândan istifade edememesi gibi maddenin konuluş amacına ters uygulamayı gün yüzüne çıkarır.

Yine aynı şekilde iştirakçilerden birisinin maddi durumunun çok kötü olması durumunda ödemek istemesine rağmen gücü olmadığı için ödemeyi yapamıyorsa diğer kimselerin ödemesi durumunda durumu kötü olan iştirakçinin de ödemeyi yaptığı kabul edilmelidir. Yeter ki yapılan ödeme bu iştirakçinin teşvik ve talimatıyla olsun. Nitekim Yargıtay bir kararında, iştirak halinde işlenen suçlarda bir sanığın zararı tamamen karşılaması halinde zararın ödenmesine katkı sağlamayan diğer sanığın zararın karşılanmasına açıkça karşı çıkmaması halinde etkin pişmanlık hükümlerinden istifade edebileceğini kabul etmiştir⁴⁵.

IV. KISMİ İADE HALİNDE UYGULANACAK HÜKÜMLER

Sanık tarafından soruşturma ya da kovuşturma aşamasında zararın kısmi olarak tazmini gündeme gelebilir. Bu durum hırsızlık konusunu oluşturan eylem sonrasında suç eşyası üzerinde fail tarafından tasarrufta bulunmasından kaynaklanır. Zararın nakden karşılanması halinde ise çalınan suç eşyasının bedelinin yüksek olması hali kısmi iadenin bir başka sebebinin oluşturur.

Hemen belirtelim ki, kısmi iade halinde sanığın etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmesi için mağdurun kısmi iadeye rıza göstermiş olması aranır. Nitekim 5237 sayılı TCK'nun 168. maddesinin ikinci fıkrasına göre " *Kısmen geri verme veya tazmin halinde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için, mağdurun rızası aranır*".

Mağdur serbest iradesi ile kısmi iadeye rıza göstermiyorsa sanığın etkin pişmanlık hükümlerinden istifade ettirilmesi mümkün olmaz. Mağdurun kısmi iadeye rıza göstermediği hallerde sanık tarafından o zamana kadar yapılan ödeme ya da iade miktarının yüksek olması etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması açısından sanık lehine hüküm doğurmaz. Ancak sanığın bu davranışı koşulları var ise cezanın bireyselleştirilmesine yönelik hükümlerin uygulanmasında göz önünde tutulmalıdır. Örneğin bu davranışı nedeniyle sanık hakkında 5237 sayılı TCK'nun 62. maddesinin uygulanmasına karar verilebilir.

Belirtelim ki, kısmi iadenin varlığı halinde cezadan yapılacak indirim

---

taktirde o kimselerin de etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilecekleri, bu kapsamda, mala zarar verme suçunu sanık murat ile birlikte işledikleri kabul edilen ve sanık murat'ın zararı giderme yönündeki iradesine karşı çıkmayan diğer sanıklar Cengiz, Taner, ve Kenan hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerektiği gözetilmemesi.." Yargıtay 2. Ceza Dairesi, 29.5.2013, 2012/24345 E.-2013/13900 K.

45 Bkz. Dipnot 44, Yargıtay 2. Ceza Dairesi, 29.05.2013, 2012/24345 E., 2013/13900 K.

iadenin ortaya çıktığı aşamada dikkate alınarak belirlenir. Aksi uygulama sanık lehine oluşan bir durumun tekrar sanık aleyhine işletilmesi gibi hakkaniyetten uzak bir hukuksal durumu sonuçlar.

Mağdurun kamu kurumu olması halinde de kısmi iadeye rızanın olup olmadığının kamu kurumundan yazı ile sorulmalıdır. Aynı yönde Yargıtay da bir kararında "...haksız menfaatin bir kısmının iade edildiğinin anlaşılması karşısında katılan kurumun etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına rızasının bulunup bulunmadığının, 'kısmi iadeye muvafakat edilip edilmediğinin' sorulup 'kurumun tüm ana para ve faizin ödenmesi görüşü vardır' şeklinde yeterli olmayan cevabı ile yetinilip etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına yer olmadığına karar verilmesi yasaya aykırıdır"⁴⁶ şeklindeki gerekçeye yer vermiştir.

V. ZARAR TALEBİNİN BULUNMAMASI

Mağdur ya da müdafinin zararı talep etmediklerini beyan etmeleri halinde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasının mümkün olup olmayacağı incelemeye değer bir husustur. Diğer bir deyişle sanığın suç nedeniyle doğan zararı ödemek istemesine rağmen mağdurun bu konuda bir talebinin bulunmaması halinde ne şekilde hareket edilecektir. Bu konuda yasada açık bir hükme yer verilmiş değildir.

Yargıtay'a göre mağdurun zararı talep etmemesi halinde etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanabilmesi ancak zararı mahkemece belirlenecek tevdi mahalline yatırması halinde mümkün olabilecektir⁴⁷. Bu tür bir durumda fail zarara konu ödemeyi mağdura ulaşması mümkün kişilere yapabileceği gibi iadenin konunu herhangi bir eşyanın oluşturduğu hallerde o malı mağdurun bulabileceği yakın ve elverişli bir mahalle bırakması da mümkündür⁴⁸.

Kanaatimizce etkin pişmanlıkta öngörülen amaç, öncelikli olarak mağdur ile sanığın meydana gelen zararın giderilmesi hususunda anlaşmasını sağlamak ve bu konuda sanığı anlaşmaya zorlamaktır. Bu açıdan bakıldığında bu durum, "onarıcı adalet" (restorative justice) ilkesinin bir sonucudur. Dolayısıyla mağdurun maddi zarar talebinin bulunmaması nedeniyle sanığın ödemeyi gerçekleştiremediği bir durumda sanığa yüklenilecek bir kusur bulunmadığından sanığın etkin pişmanlıktan faydalandırılması gerekir. Nitekim, burada mağdurun suç dolayısıyla doğan zararının tazmin edilmesinden ziyade sanığın içten gelen arzusuyla zararı karşılması önem arz eder. Kanundaki sistem de bu bakış açısıyla örtüşür niteliktedir.

46 Yargıtay 15. Ceza Dairesi, 14.2.2012, 2011/11483 E.- 2012/7919 K.

47 Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 14.4.2004, 2003/2036 E.- 2004/3188 K.

48 YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ. age, s. 4812

SONUÇ

Türk Ceza Kanununda cezayı azaltan şahsi sebep olarak öngörülen etkin pişmanlıkta, fail; işlediği suçtan bizzat pişmanlık duyarak, işlediği suçun sonuçlarını hafifletmeye ya da toplumda ya da bireylerde doğurduğu kötü sonuçları azaltmaya yönelik olarak olumlu bazı davranışlar sergilemelidir.

Etkin pişmanlıkta; zararı karşılanan mağdurun ve alacağı cezada indirime gidilen failin tatmin edilmesi amaçlanmaktadır. Bu anlayış kuşkusuz 'onarıcı adalet' anlayışının bir sonucudur. Adalet ve hukuki barışın tesisi, yalnız mağdura yönelik bir misilleme ile değil mağdurun faille barışmasının sağlanarak failin yaptığı yanlışın farkına vararak kendisiyle yüzleşmesiyle mümkündür. Zira anlaşarak ulaşılan adalet daha iyi adalettir. Suçunu ikrar eden fail, pişmanlığın bir ifadesi olarak, mağdurun uğradığı zararı gidermekle toplumla bir sulha varır. Böylece toplumdaki eski statüsüne kavuşur.

Etkin pişmanlık hükümlerinden failin istifade edebilmesi için zararı 'gerçek bir pişmanlığın' sonucu karşılanmış olması gerekir. Diğer bir anlamıyla etkin pişmanlığa esas kabul edilecek davranışın failin suçtan bizzat pişmanlık duyduğunu göstermesi gerekir, yani failin pişmanlığını sadece sözde değil ayrıca davranışları ile de ortaya koyması gerekir. Nitekim bu anlayış 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 168. maddesinde geçen 'bizzat pişmanlık göstererek' şeklindeki ifadenin bir sonucudur.

Öte yandan, sanığın mahkemece tespit edilen zararı ödemek istemesine rağmen katılan taraf, sırf cezalandırılmasını sağlamak amacıyla zarar konusunda beyanda bulunmaktan kaçınıyor ya da dosya kapsamına uygun, makul miktardaki ödemeyi almaktan imtina ediyorsa; sanığın zararı karşıladığı kabul edilmemelidir.

Sanığın suç nedeniyle doğan zararı ödemek istemesine rağmen mağdurun bu konuda bir talebinin bulunmaması halinde ne şekilde hareket edilecektir. Mağdurun zararı talep etmedikleri hallerde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı hususunda yasada açık bir hükme yer verilmiş değildir. Kanaatimizce mağdurun maddi zarar talebinin bulunmaması nedeniyle sanığın ödemeyi gerçekleştiremediği bir durumda, sanık hal ve hareketleri ile pişmanlığını bizzat göstermiş ise sanığa yüklenebilecek bir kusur bulunmadığından sanığın etkin pişmanlıktan faydalandırılması gerekir. Nitekim burada mağdurun suç dolayısıyla doğan zararının tazmin edilmesinden ziyade sanığın içten gelen arzusuyla zararı karşılaması önem arz eder. Kanundaki sistem de bu bakış açısıyla örtüşür niteliktedir.

KAYNAKLAR

- AYAN Mehmet, **Borçlar Hukuku, Genel Hükümler**, Konya, 2007.
- CENDEL Nur/ZAFER Hamide, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 6. Baskı, İstanbul, 2009.
- MALKOÇ İsmail, **Türk Ceza Kanunu** , 2. Baskı, C.1, 2006.
- İPEK Ali İhsan/PARLAK Engin, **Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma**, 2.Baskı, Ankara, 2011.
- ÖZGENÇ İzzet, **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi(Genel Hükümler)**,1. Baskı, Ankara 2006
- OĞUZMAN Kemal M./ ÖZ Turgut M., **Borçlar Hukuku**, 7.Baskı, İstanbul, 2009
- EROL Haydar, **Türk Ceza Kanunu**, Ankara, 2015
- TEZCAN Durmuş/ERDEM Ruhan Mustafa/ÖNOK, Murat, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 6. Baskı, Ankara, 2008,
- TAŞDEMİR Kubilay, **Bilişim Banka veya Kredi Kartlarının Kötüye Kullanılması ve Dolandırıcılık Suçları**, Ankara, 2009
- YAŞAR Osman/GÖKCAN Hasan Tahsin/ ARTUÇ Mustafa, **Yorumlu- Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, C.IV, Ankara ,2010.
- YILMAZ Ejder, **Hukuk Sözlüğü**, 5. Baskı, Ankara, 1996
- YENİDÜNYA A. Caner/İÇER Zafer, “Uyuşturucu Ve Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık”, **Fasikül**, Aylık Hukuk Dergisi, Y.4, S.38, Ocak 2013.